

ENERGIAHISTORIAA BERLIINISSÄ

Seija Linnanmäki

TICCIH-konferenssin aattopäivien retkistä toteutui vain Berliinin ekskursio. Kiertokäyntien yhden keskeisen teeman muodostivat 1920-luvun "Berlin Elektropolis"-kohteet. 1900-luvun alussa Berliini oli sähköteollisuuden keskus, jossa kuuluisat arkkitehdit suunnittelivat isoja tehdaskokonaisuuksia. Tunnetuimpia lienevät Peter Behrensin AEG:lle ja Siemensille suunnittelemat laitokset.

MUUNTOASEMAT JA NIIDEN UDELLEENKÄYTTÖ

Berliner Elektrizitäts Werke BEWAG johtajanaan Hans Heinrich Müller rakennutti sähkön jakeluun valtavia muuntamoraakennuksia, joissa sähkön tuotantolaitoksilta

tullut 30 kV jännite muunnettiin 6 kV jännitteeksi kuluttajien, raitiovaunuliikenteen, katuväläistuksen, tehtaiden ja kotitalouksien käyttöön.

Vierailimme kolmella Müllerin muuntoasemalla, jotka on kunnostettu eri tavoin. Scharnhorst (1927) Sellerstr 16–26 on muutettu toimistoksi ja uusittu sisätiloiltaan täydellisesti. Humboldt (1925–26) Kopenhagener Str 58–63 toimii taidetalona. Sisätiloja on muutettu äärimmäisen vähän. Vatten-

Vasemmalla: Humboldtin muuntoasema (1925–26), jyrkvä ja tiukan symmetrinen tiilikortteli, oli käytössä vuoteen 1993. Nyt siinä toimii Vitra Design Museo. Teollisuusrakennusten valtava mittakaava, jatkuvuus, toisto ja rytmi sekä samalla pienten huolellisesti muotoiltujen arkkitehtonisten yksityiskohtien runsaus luovat mieleen jäävän kontrastin. Tunnelma on lähes sakraali.

Oikealla: Usein uuteen käyttöön muutetuissa muuntoasemissa soikion muotoinen valvontahuone keskellä kortteliä oli muutettu neuvotteluhuoneeksi. Tässä kohteessa pääosa vanhoista eristysmarmoreista ja kytkentälaitteista on säilytetty. Kuvat: Seija Linnanmäki.

fallin toimistoksi muutettu muuntoasema Wilhelmsruh Kopenhagener Str 83–89 on jotain kahden ensin mainitun väliltä; osa koneistosta on säilytetty, mutta paikoin rakennuksessa on hyvin moderni tunnelma. Uudelleenkäyttökohteissa korostui saksalaisten teollisuushistorioitsijoiden asenne, jonka mukaan teollisuusrakennusten kunnostaminen on sekä teknisesti, taloudellisesti että kulttuurisesti mahdollista ja kannattavaa.

Saksalaiset ovat onnistuneet ottamaan rähjäiset teollisuusrakennukset uuteen käyttöön puleeraamatta niitä tunnistamattomiksi. Usein uudelleenkäyttökohteesta häviää juuri se henki ja identiteetti, jonka vuoksi sitä alun perin on ryhdytty kunnostamaan, jos kaikki turhina, vanhoina ja toimimattomina pidetyt koneet, laitteet ja asennukset riisutaan talosta. Kiinnostavin esittelykohteista erityisesti ”pultti ja mutteri” -ryhmän miesten mielestä oli Behrensin kuuluisa AEG:n turbiinihalli, joka on vielä alkuperäisessä käytössänsä höyryturbiinitehtaana, tosin Siemensin omistamana.

Keskustellessamme modernisoinneista Saksan ICOMOS:in Jörg Haspel kertoi, että Saksan rakennussuojelulainsäädännön mukaan rakentamismääräykset eivät koske suojelukohteita, joten niissä korjaajilla on käytännössä ”vapaat kädet”. Niinhän asia virallisesti on Suomessakin, joskaan se ei käytännössä toimi. Rakennuttaja taas vetosi siihen, että omistajat pyrkivät noudattamaan rakentamismääräyksiä, koska haluavat tarjota vuokralaisille ajanmukaiset tilat.

UHANALAINEN KAASUVALAISTUS

Berliinissä on joissain kaupunginosissa säilynyt kaasulla toimiva katuvalaistus käsittäen yhteensä noin 20 000 lamppua, mikä oppaamme mukaan on yli puolet maailman kaikista kaasukatuvaloista! Kaasu on kuitenkin ekotehottomuutensa vuoksi joutunut entistä kovemman sähköistämisen alle.

Elokuun viimeisenä lauantai-iltana oli Berliinissä Museoiden yö, jolloin satojen muiden tapahtumien ohella oli järjestetty myös kaasuvälökävely historiallisten kaasuvälöjen pelastamiseksi.

PUOLAN JA TŠEKin TEOLLISUUSPERINTÖ

Tuija Mikkonen

Konferenssin jälkeinen Puolaan ja Tšekin tasavaltaan suuntautunut opintomatka tarjosi rautaisannoksen näiden naapurimaiden teollisuuden historiasta. Puolan Ala-Sleesia on tunnettu tekstiiliteollisuudestaan, Ylä-Sleesia Katowicen ympärillä taas kivihiili- ja metalliteollisuudesta. Puolan kivihiilikentät jatkuvat Tšekin tasavallassa Ostravan alueelle. Näin matkakohteilla oli luonteva yhteys toisiinsa.

RAUTAA JA HIILTÄ PUOLASSA

Vuonna 2005 perustettuun Jaworzyna Śląskan teollisuus- ja rautatiemuseoon oli kerätty tonneittain ruostunutta rautaromua. Näin ainakin useimmat tulkitsivat esille pantua veturikokoelmaa. Ruostunut rauta tarjosi myös oivallisen tilaisuuden EU-rahoitteiselle projektille, jossa kehiteltiin korroosionestomenetelmiä. Toki osa vetureista oli loistokunnossa ja pienen koeajelunkin saimme tehdä. Museon tulisielu Piotr Gerber oli saanut myös henkilökohtaiselle Harley Davidson -kokoelmalleen arvokkaan ympäristön. Kymmenkunta eri-ikäistä kiillotettua ja